

Vad är en bra kommun?

En jämförelse mellan medborgaromdömen och flyttmönster

Leif Wågman¹

Inledning

Frågan om vad en bra kommun är kan besvaras på åtminstone två sätt. Antingen frågar man människor vad de tycker om kommunen, eller så studerar man hur de faktiskt agerar. Medborgarundersökningar fångar invånarnas uppfattningar och värderingar. Flyttmönster visar däremot människors beteenden genom deras val att flytta till, stanna kvar i eller lämna en kommun.

Det är vanligt att kommuner bedöms utifrån enskilda variabler eller nyckeltal var för sig. Sådana analyser kan ge viktig information, men säger lite om hur olika mått förhåller sig till varandra. En kommun kan exempelvis ha hög medborgarnöjdhet men svag befolkningsutveckling. En annan kan växa snabbt utan att invånarna ger den särskilt höga omdömen. En tredje kan ha både hög inflyttning och hög utflyttning. För att förstå vad måtten faktiskt fångar behöver man därför studera sambandet mellan dem. Om subjektiva omdömen och faktiska flyttmönster pekar i samma riktning stärker det bilden av kommunens attraktivitet. Om de skiljer sig åt väcker det frågor om vad respektive mått egentligen mäter.

I detta PM jämförs medborgarnas subjektiva bedömning av kommunen, mätt genom resultatet i SCB:s medborgarundersökning, med observerade flyttmönster under perioden 2020–2025. Särskilt fokus ligger på relativ attraktivitet, definierad som genomsnittlig nettoflyttning i relation till genomsnittlig befolkning. Frågan är om de uppfattningar som fångas i medborgarundersökningen också motsvaras av senare befolkningsrörelser.

Data och mått

Hur mäter man nöjdhet?

I analysen mäts medborgarnas bedömning av kommunen med ett sammanvägt MBU-index. Indexet bygger på fyra frågor i SCB:s medborgarundersökning: hur nöjda invånarna är med kommunen, i vilken utsträckning kommunen motsvarar deras förväntningar, hur nära kommunen ligger en idealkommun samt om de kan rekommendera andra att flytta till kommunen.

MBU-index beräknas här som ett ovägt medelvärde av dessa fyra komponenter, som uppvisar hög intern samstämmighet i materialet (Cronbachs alfa = 0,986). Om en kommun

---

¹ AI-verktyg har använts som stöd i analyser, figurframställning och textbearbetning. Författaren ansvarar för innehåll, tolkningar och slutsatser.

saknar värde för någon komponent beräknas indexet som medelvärdet av de komponenter som finns tillgängliga. Om samtliga komponenter saknas beräknas inget index.

Måttet ska tolkas som ett samlat subjektivt omdöme om kommunen. Det visar hur kommunen bedöms av de invånare som har svarat på frågorna. Däremot visar det inte i sig hur kommunen faktiskt fungerar, vilken kvalitet som servicen har eller hur attraktiv kommunen är i beteendemässig mening. För sådana bedömningar behöver MBU-index relateras till andra mått.

Hur mäter man attraktivitet?

I analysen mäts attraktivitet genom kommunernas inrikes flyttmönster. Det centrala måttet är relativ attraktivitet, RA, som definieras som genomsnittlig nettoflyttning under perioden 2020–2025 dividerad med genomsnittlig befolkning under samma period.

Nettoflyttning är skillnaden mellan inflyttning och utflyttning. En kommun med positiv RA har i genomsnitt haft större inflyttning än utflyttning i förhållande till sin befolkning. En kommun med negativ RA har i genomsnitt haft större utflyttning än inflyttning. Måttet uttrycks här i procent av genomsnittlig befolkning.

För att tolka RA används även tre relaterade mått. Relativ inflyttning, RI, mäter inflyttningen i relation till befolkningen och visar i vilken utsträckning kommunen attraherar nya invånare. Relativ utflyttning, RU, mäter utflyttningen i relation till befolkningen och ger information om kommunens förmåga att behålla invånare. Relativ rörlighet, RR, mäter den totala flyttintensiteten, det vill säga summan av inflyttning och utflyttning i relation till befolkningen.

Sambanden mellan måtten kan sammanfattas enkelt. RA är skillnaden mellan relativ inflyttning och relativ utflyttning: $RA = RI - RU$. RR är summan av samma två flöden: $RR = RI + RU$. RA visar därmed flyttbalansen, medan RR visar hur mycket rörelse som ligger bakom balansen.

Skillnaden mellan måtten är viktig. Två kommuner kan ha samma RA men helt olika flytt-dynamik. Den ena kan ha låg inflyttning och låg utflyttning. Den andra kan ha hög inflyttning och hög utflyttning. I båda fallen kan nettoeffekten bli densamma, men kommunerna fungerar inte på samma sätt. Flyttbalans och flyttrörlighet bör därför hållas isär.

Som kontrollvariabel används även $\log(\text{befolkning})$, det vill säga den naturliga logaritmen av kommunens genomsnittliga folkmängd. Variabeln används för att kontrollera för storleksskillnader mellan kommuner. Eftersom befolkningen varierar kraftigt mellan svenska kommuner ger logaritmeringen en mer jämförbar skala och minskar risken att resultaten domineras av ett fåtal mycket stora kommuner.

Data som används i analysen

Analysen bygger på två typer av data. Den första är SCB:s medborgarundersökning, där MBU-indexet konstrueras utifrån de fyra bedömningsfrågorna. De MBU-data som används avser åren 2018–2020, med tyngdpunkt kring 2019. Indexet ska därför tolkas som ett mått på medborgarnas bedömning av kommunen under perioden närmast före den flyttperiod som analyseras, inte som ett strikt årsvärde för samtliga kommuner.

Den andra datakällan är SCB:s befolknings- och flyttdata för åren 2020–2025. Flyttmåttan beräknas som genomsnittliga värden för denna period. MBU-indexet avser därmed en tidigare period än flyttmåttan. Analysen utgår från frågan om kommuner med högre medborgaromdömen före flyttperioden också tenderar att uppvisa mer gynnsamma flyttmönster under perioden 2020–2025.

Frågeställningen är prediktiv snarare än kausal. Syftet är att undersöka om medborgarnas bedömningar innehåller information som kan användas för att förutsäga senare nettoflyttning och andra rörelsemått. Analysen visar däremot inte om högre medborgaromdömen orsakar senare flyttmönster.

I huvudanalysen ingår 209 kommuner med både MBU-värde och flyttdata. Flyttmåttan kan beräknas för samtliga 290 kommuner, men jämförelsen mellan subjektiva omdömen och flyttmönster kräver att kommunen också har värde på MBU-index. Sambandsanalyserna bygger därför på det gemensamma urvalet av kommuner med värde på båda typerna av mått.

Analysmodeller

Analysen utgår från sambandet mellan medborgarnas bedömning av kommunen och senare flyttmönster. Huvudfrågan är om kommuner med högre MBU-index också tenderar att ha mer gynnsamma flyttmönster under perioden 2020–2025.

Sambanden analyseras med linjära regressionsmodeller. Den grundläggande modellen kan uttryckas som:

$$\text{flyttmått} = f(\text{MBU-index})$$

där flyttmåtten i tur och ordning avser relativ inflyttning, RI, relativ utflyttning, RU, relativ attraktivitet, RA, och relativ rörlighet, RR. RA är analysens huvudmått, eftersom det visar kommunens flyttbalans i relation till befolkningen. RI, RU och RR används för att tolka vilka delar av flytt dynamiken som sambandet i så fall hänger samman med.

För varje flyttmått provas först en enkel modell utan kontrollvariabler. Den visar det direkta sambandet mellan MBU-index och det aktuella flyttmåtten. Därefter provas motsvarande modell med kontroll för kommunstorlek:

$$\text{flyttmått} = f(\text{MBU-index}, \log(\text{befolkning}))$$

Skillnaden mellan modellerna är viktig. Modellen utan kontroll för storlek visar hur MBU-index samvarierar med flyttmättet i hela kommungruppen. Modellen med kontroll för $\log(\text{befolkning})$ visar om sambandet kvarstår när hänsyn tas till att små och stora kommuner har olika strukturella förutsättningar. Om sambandet mellan MBU-index och ett flyttmått förändras när kommunstorlek inkluderas tyder det på att en del av det ursprungliga sambandet hänger samman med storlek.

Huvudanalysen är prediktiv. MBU-index avser perioden före den period då flyttmönstren observeras. Frågan är därmed om medborgarnas bedömningar innehåller information som kan användas för att förutsäga kommunernas senare flyttutveckling. Analysen gör däremot inte anspråk på att visa att medborgaromdömen orsakar senare flyttmönster.

Som kompletterande jämförelse analyseras även hur MBU-index och flyttmått förhåller sig till ett externt kommunmått, Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimat. Den jämförelsen används för att undersöka om medborgaromdömen, flyttbalans och företagsklimat pekar i samma riktning eller fångar olika aspekter av kommunerna.

Deskriptiv analys

Som ett första steg redovisas deskriptiv statistik för MBU-index och de fyra flyttmått. MBU-index redovisas i den ursprungliga indexskalan. Flyttmått uttrycks i procent av genomsnittlig befolkning under perioden 2020–2025.

Flyttmått visar att den genomsnittliga inflyttningen och utflyttningen på kommunnivå ligger på ungefär samma nivå. Det ovägda kommunmedelvärdet för RI uppgår till 5,03 procent och motsvarande värde för RU till 5,13 procent av genomsnittlig befolkning. Det ovägda medelvärdet för RA blir därmed -0,10 procent.

Detta ska inte tolkas som att kommunerna sammantaget har negativ inrikes nettoflyttning. Eftersom måttet avser inrikes flyttningar summerar nettoflyttningen i princip till noll över riket. Det negativa medelvärdet beror på att tabellen redovisar ett ovägt medelvärde av kommunernas relativa flyttnetto, där små och stora kommuner ges samma vikt.

Extremvärdena visar samtidigt att kommunerna skiljer sig tydligt åt. Örnsköldsvik har lägst relativ inflyttning, RI, med 2,56 procent, lägst relativ utflyttning, RU, med 2,64 procent, och lägst relativ rörlighet, RR, med 5,20 procent. Sundbyberg har högst värde på samma tre mått: RI uppgår till 13,14 procent, RU till 13,17 procent och RR till 26,31 procent. Huvudpoängen är därför inte bara att kommunerna har olika flyttbalans, utan också att de har mycket olika flyttomsättning. Örnsköldsvik framstår som en kommun med låg relativ flyttrörlighet, medan Sundbyberg framstår som en kommun med mycket hög relativ flyttrörlighet.

MBU-index varierar mellan 4,73 och 8,11. Lägst MBU-index har Lilla Edet, medan Lomma har högst värde. Skillnaden är relativt stor, men fördelningen ligger samlad kring ett medelvärde strax över 6,4.

Tabell 1

Deskriptiv statistik för MBU-index och flyttmått

Variabel	N	M	SD	Min	Max
MBU-index	209	6,44	0,63	4,73	8,11
Relativ inflyttning, RI	290	5,03	1,46	2,56	13,14
Relativ utflyttning, RU	290	5,13	1,38	2,64	13,17
Relativ attraktivitet, RA	290	-0,10	0,56	-2,56	1,58
Relativ rörlighet, RR	290	10,16	2,79	5,20	26,31

Not. MBU-index bygger på ett ovägt medelvärde av fyra frågor i SCB:s medborgarundersökning. RI, RU, RA och RR uttrycks som procent av genomsnittlig befolkning. RA = RI - RU. RR = RI + RU.

För relativ attraktivitet är bilden en annan. Lägst RA har Högsby, med -2,56 procent. Högst RA har Knivsta, med 1,58 procent. RA fångar därmed inte hur mycket människor flyttar, utan balansen mellan inflyttning och utflyttning. Det är därför möjligt att en kommun har hög rörlighet utan att ha hög relativ attraktivitet, och låg rörlighet utan att nödvändigtvis ha svag flyttbalans.

Samband mellan variablerna

Som komplement till den deskriptiva statistiken redovisas i tabell 2 Pearsonkorrelationer mellan MBU-index, flyttmått och kommunstorlek.

Tabell 2

Korrelationer mellan MBU-index, flyttmått och kommunstorlek

Variabel	1	2	3	4	5	6
1. MBU-index	—					
2. RI	0,02	—				
3. RU	-0,14*	0,92***	—			
4. RA	0,43***	0,33***	-0,05	—		
5. RR	-0,06	0,98***	0,98***	0,15*	—	
6. log(befolkning)	0,26***	0,17**	0,03	0,36***	0,10	—

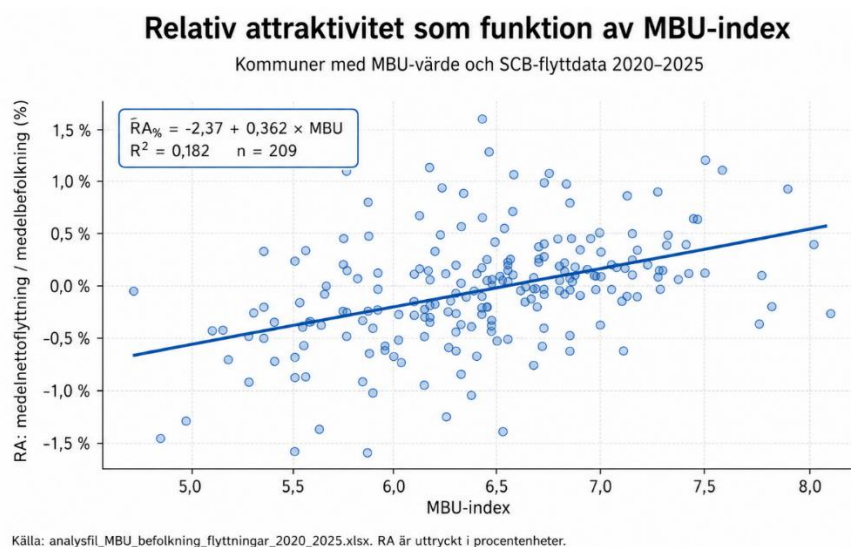
Not. Pearsonkorrelationer. RI = relativ inflyttning. RU = relativ utflyttning. RA = relativ attraktivitet. RR = relativ rörlighet. RR är beräknad som RI + RU. Korrelationer där MBU-index ingår bygger på n = 209. Övriga korrelationer bygger på n = 290. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

Tabellen ger en första bild av hur måtten samvarierar innan sambanden prövas i regressionsmodeller. Korrelationer där MBU-index ingår bygger på 209 kommuner. Korrelationer mellan övriga mått bygger på samtliga 290 kommuner.

Tabellen visar först att relativ inflyttning och relativ utflyttning är mycket starkt korrelerade, $r = 0,92$. Kommuner med hög inflyttning har alltså i regel också hög utflyttning. Inflyttning och utflyttning är därför inte enkla motsatser. Det är möjligt att ha många flyttningar utan att nettot blir särskilt stort. Därför behöver flyttbalans och total rörlighet hållas isär.

RR har mycket starka samband med både RI och RU. Det är väntat, eftersom RR är summan av dessa två mått. Sambanden är därför huvudsakligen definitionsmissiga och ska inte tolkas som oberoende empiriska resultat. De visar däremot att RR fungerar som ett sammanfattande mått på flyttsättning.

Avsnittets huvudresultat är sambandet mellan MBU-index och RA, $r = 0,43$. Kommuner med högre medborgaromdöme tenderar alltså att ha mer gynnsam relativ flyttbalans under den efterföljande perioden. Samtidigt är sambandet mellan MBU-index och RI nära noll, medan sambandet med RU är svagt negativt. Det innebär att sambandet mellan MBU-index och RA inte i första hand tycks drivas av högre relativ inflyttning. Snarare handlar det om flyttbalansen som helhet, där lägre relativ utflyttning tycks spela viss roll.

Figur 1. Samband mellan MBU-index och relativ attraktivitet, RA.

Anm. Punkterna avser kommuner med både MBU-index och flyttdata. RA uttrycks som genomsnittlig nettoflyttning i procent av genomsnittlig befolkning 2020–2025. Linjen visar enkel linjär regressionslinje.

Kommunstorlek samvarierar också med vissa mått. $\log(\text{befolkning})$ har ett positivt samband med både MBU-index och RA. Större kommuner tenderar alltså i viss utsträckning att ha högre MBU-index och mer positiv relativ flyttbalans. Detta motiverar de fortsatta analyserna med kontroll för kommunstorlek. Det är sällan en nackdel att kontrollera om ett samband egentligen handlar om något annat.

Korrelationstabellen visar att MBU-index har sitt tydligaste samband med relativ attraktivitet, RA. Sambandet redovisas därför grafiskt i figur 1. Figuren visar relationen mellan medborgarnas samlade bedömning av kommunen och den efterföljande relativa flyttbalansen under perioden 2020–2025. Därmed visualiseras PM:ets huvudfråga: om subjektiva omdömen samvarierar med senare observerade flyttmönster.

Regressionsanalyser

Tabell 3 redovisar resultaten från regressionsanalyserna. För varje flyttmått skattas två modeller. I modell 1 ingår endast MBU-index. I modell 2 ingår både MBU-index och log(befolkning). Därmed kan sambandet mellan medborgarnas bedömning av kommunen och senare flyttmönster jämföras både utan och med kontroll för kommunstorlek.

Tabell 3

Regressionsmodeller för MBU-index, kommunstorlek och flyttmått

Utfall	Modell	B MBU (SE)	β MBU	B log(bef.) (SE)	β log(bef.)	R ²	Just. R ²
RI	1	0,05 (0,17)	0,02	—	—	0,00	-0,00
RI	2	-0,05 (0,17)	-0,02	0,26 (0,12)*	0,16	0,02	0,01
RU	1	-0,31 (0,15)*	-0,14	—	—	0,02	0,01
RU	2	-0,35 (0,16)*	-0,16	0,10 (0,11)	0,07	0,02	0,01
RA	1	0,36 (0,05)***	0,43	—	—	0,18	0,18
RA	2	0,30 (0,05)***	0,36	0,15 (0,04)***	0,27	0,25	0,24
RR	1	-0,26 (0,32)	-0,06	—	—	0,00	-0,00
RR	2	-0,40 (0,33)	-0,09	0,36 (0,22)	0,12	0,02	0,01

Not. N = 209 i samtliga modeller. RI = relativ inflyttning. RU = relativ utflyttning. RA = relativ attraktivitet. RR = relativ rörlighet. Flyttmåttarna uttrycks i procent av genomsnittlig befolkning. B anger den ostandardiserade regressionskoefficienten. SE anges inom parentes. β anger standardiserad regressionskoefficient. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

Tabellen ska läsas på följande sätt. Kolumnen B visar hur mycket utfallet förändras när den förklarande variabeln ökar med en enhet, givet modellens övriga variabler. Eftersom flyttmåttarna uttrycks i procent kan B för MBU-index tolkas i procentenheter. Kolumnen β visar den standardiserade koefficienten och kan användas för att jämföra relativa samband inom modellen. R² visar hur stor andel av variationen i utfallet som modellen förklarar.

Det tydligaste resultatet gäller relativ attraktivitet, RA. I modellen utan kontrollvariabler är koefficienten för MBU-index 0,36. Det innebär att en kommun med en enhet högre MBU-

index i genomsnitt har 0,36 procentenheter högre relativ attraktivitet. När $\log(\text{befolkning})$ inkluderas sjunker koefficienten till 0,30, men sambandet kvarstår tydligt. Kommunstorlek har då också ett positivt samband med RA. MBU-index är ändå den starkare prediktorn i modellen.

För RA förklarar MBU-index ensamt 18 procent av variationen mellan kommunerna. När $\log(\text{befolkning})$ läggs till ökar förklaringsgraden till 25 procent. Det är ett tydligt resultat i detta sammanhang. Kommunal flyttbalans påverkas rimligen av många förhållanden som inte ingår i modellen.

Resultaten för de övriga flyttmåttarna är mer begränsade. MBU-index har inget tydligt samband med relativ inflyttning, RI. Kommuner med högre MBU-index har alltså inte nödvändigtvis högre inflyttning i relation till befolkningen. Däremot finns ett svagt negativt samband mellan MBU-index och relativ utflyttning, RU. Kommuner med högre MBU-index tenderar alltså i viss mån att ha lägre utflyttning.

För relativ rörlighet, RR, finns inget tydligt samband med MBU-index. Det är rimligt. RR mäter flyttaktivitetens omfattning, inte om kommunen vinner eller förlorar invånare genom flyttningar. En kommun kan vara rörlig utan att vara attraktiv i nettoled. Den kan också vara stabil utan att vara oattraktiv. Differensen avgörs inte av summan.

Kommunprofiler utifrån nöjdhet och flyttbalans

Regressionsanalyserna visar ett positivt samband mellan MBU-index och relativ attraktivitet, RA. Sambandet är dock inte så starkt att alla kommuner följer samma mönster. Det är därför relevant att studera hur kommunerna fördelar sig när medborgaromdömen och flyttbalans jämförs direkt.

För detta ändamål standardiseras MBU-index och RA till z-värden inom analysurvalet. Kommuner med positiva z-värden ligger över genomsnittet för de 209 kommuner som ingår i analysen, medan kommuner med negativa z-värden ligger under genomsnittet. Därefter delas kommunerna in i fyra profiler beroende på om de ligger över eller under genomsnittet på respektive mått.

Indelningen ska inte tolkas som en exakt klassificering av kommunernas kvalitet. Den är inte heller en residualanalys av vilka kommuner som avviker mest från regressionslinjen. Syftet är enklare: att synliggöra olika profiler i relationen mellan medborgaromdömen och observerad flyttbalans.

Tabell 4 redovisar de fyra profilerna. Flertalet kommuner ligger i de två samstämmiga grupperna. Kommuner med högre MBU tenderar ofta också att ha högre RA, medan kommuner med lägre MBU ofta har lägre RA. Detta ligger i linje med korrelations- och regressionsresultaten.

Tabell 4*Kommunprofiler utifrån MBU-index och relativ attraktivitet*

Profil	Definition	Antal	Exempel på kommuner
Hög MBU / hög RA	$zMBU > 0$ och $zRA > 0$	79	Umeå, Östersund, Trosa, Täby, Varberg, Höganäs
Hög MBU / låg RA	$zMBU > 0$ och $zRA < 0$	29	Överkalix, Sorsele, Boden, Örnsköldsvik, Danderyd, Lomma
Låg MBU / hög RA	$zMBU < 0$ och $zRA > 0$	31	Härjedalen, Gävle, Enköping, Upplands-Bro, Skurup, Trelleborg
Låg MBU / låg RA	$zMBU < 0$ och $zRA < 0$	70	Haparanda, Malå, Bräcke, Kramfors, Flen, Lessebo, Östra Göinge

Not. MBU-index och RA har standardiserats till z-värden. Positiva värden anger att kommunen ligger över genomsnittet för de kommuner som ingår i analysen. Negativa värden anger att kommunen ligger under genomsnittet. Exempelkommunerna är valda för att illustrera respektive profil och samtidigt ge geografisk spridning från norra till södra Sverige.

De mest analytiskt intressanta fallen finns i de två grupper där måtten pekar åt olika håll. Kommuner med hög MBU men låg RA har förhållandevis goda medborgaromdömen, men svagare relativ flyttbalans. Exempel finns både i norra Sverige, som Överkalix, Sorsele och Boden, och i södra Sverige, som Danderyd och Lomma.

Den motsatta profilen består av kommuner med låg MBU men hög RA. Där är den relativa flyttbalansen starkare än MBU-profilen ger intryck av. Exempel är Härjedalen, Gävle, Enköping, Upplands-Bro, Skurup och Trelleborg. Det kan bero på strukturella faktorer, bostadsmarknad, pendlingsläge eller andra förhållanden som påverkar flyttningar utan att fullt ut avspeglas i medborgarnas samlade omdömen.

Den fjärde gruppen, låg MBU och låg RA, är den mest samstämmigt svaga profilen. Här pekar både subjektiva omdömen och observerad flyttbalans i samma riktning. Gruppen rymmer kommuner från Haparanda, Malå och Bräcke till Flen, Lessebo och Östra Göinge. Det gör inte tolkningen mer uppmuntrande. Bara geografiskt mer fullständig.

Medborgaromdömen, flyttbalans och företagsklimat

MBU-index och relativ attraktivitet fångar två olika aspekter av kommunal attraktivitet. MBU-index visar hur kommunen bedöms av befintliga invånare, medan RA visar kommunens senare flyttbalans i relation till befolkningen. Som ett tredje jämförelsemått används Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimat. Därmed kan medborgaromdömen, observerade flyttmönster och ett etablerat externt kommunmått ställas bredvid varandra.

Jämförelsen bygger genomgående på de kommuner som har värde på samtliga tre mått. För MBU-index och RA innebär ett högre värde en bättre placering. För SN-rankingen

innebär ett lägre rangtal en bättre placering. I de rangordnade analyserna kodas därför samtliga mått så att lägre rangtal anger bättre placering.

Som ett första steg redovisas i tabell 5 de högst och lägst placerade kommunerna på respektive mått. Tabellen ger en enkel överblick över vilka kommuner som framträder i ytterlägena när medborgaromdömen, flyttbalans och företagsklimat bedöms var för sig. Den ska tolkas illustrativt. Topp- och bottenlistor visar ytterlägena, inte hela fördelningen.

Tabell 5

Topp-5 och botten-5 efter MBU-index, relativ attraktivitet och SN-ranking

Grupp	Placering	MBU-index	RA	SN-ranking
Topp	1	Lomma (8,11)	Knivsta (1,58)	Höganäs (1)
Topp	2	Vellinge (8,03)	Nykvarn (1,27)	Danderyd (3)
Topp	3	Höganäs (7,90)	Trosa (1,20)	Staffanstorp (4)
Topp	4	Lidingö (7,83)	Järfälla (1,12)	Trosa (5)
Topp	5	Öckerö (7,77)	Täby (1,10)	Täby (6)
Botten	1	Lilla Edet (4,73)	Östra Göinge (-1,59)	Norberg (290)
Botten	2	Flen (4,88)	Lessebo (-1,58)	Kalix (289)
Botten	3	Hällefors (5,00)	Flen (-1,45)	Strömsund (287)
Botten	4	Ronneby (5,13)	Gnosjö (-1,38)	Osby (283)
Botten	5	Södertälje (5,18)	Uppvidinge (-1,36)	Köping (281)

Not. Tabellen bygger på kommuner med värde på samtliga tre mått. MBU-index anges i indexskala. RA anges som genomsnittlig nettoflyttning i procent av genomsnittlig befolkning 2020–2025. SN-ranking avser totalranking 2026, där 1 är bästa placering.

Tabellen visar att rangordningarna delvis överlappar, men inte sammanfaller. Höganäs återkommer både bland kommunerna med högst MBU-index och bland de högst placerade i SN-rankingen. Trosa och Täby återkommer både i RA-toppen och i SN-toppen. Samtidigt finns tydliga skillnader. Lomma har högst MBU-index, men återkommer inte bland de fem högsta på RA eller SN. Knivsta har högst RA, men inte motsvarande topposition på MBU-index eller SN. Flen finns både bland kommunerna med lägst MBU-index och bland kommunerna med lägst RA, medan SN-rankingens bottenlista till stor del består av andra kommuner.

Tabell 5 antyder därmed att de tre måtten fångar delvis olika aspekter av kommunerna. Vissa kommuner framstår som starka eller svaga i flera mått samtidigt. Andra gör det bara

i ett av dem. För att pröva sambanden mer systematiskt redovisas därför i tabell 6 Spearmans rangkorrelationer mellan MBU-rang, RA-rang och SN-rang.

Tabell 6

Spearmans rangkorrelationer mellan MBU-rang, RA-rang och SN-rang

Variabel	1	2	3
1. MBU-rang	—		
2. RA-rang	0,45***	—	
3. SN-rang	0,41***	0,28***	—

Not. N = 209. Lägre rangtal anger bättre placering. MBU-rang bygger på MBU-index. RA-rang bygger på relativ attraktivitet. SN-rang avser Svenskt Näringslivs totalranking 2026. $p < 0,001$.

Rangkorrelationerna visar att samtliga tre rangordningar har positiva samband med varandra. Det starkaste sambandet finns mellan MBU-rang och RA-rang, $\rho = 0,45$. Kommuner som placeras högt utifrån medborgarnas omdömen tenderar alltså också att placeras högt utifrån relativ flyttbalans. Sambandet mellan MBU-rang och SN-rang är något svagare men fortfarande tydligt, $\rho = 0,41$. Det svagaste sambandet finns mellan RA-rang och SN-rang, $\rho = 0,28$.

Resultaten innebär att rangordningarna inte är oberoende av varandra, men inte heller utbytbara. Det är inte samma sak att vara uppskattad av befintliga invånare, ha en gynnsam flyttbalans och placera sig högt i en ranking över företagsklimat. Samtidigt finns tillräcklig samvariation för att en samlad jämförelse ska vara meningsfull.

Som ett avslutande steg beräknas därför en enkel medelrang. Den bygger på MBU-rang, RA-rang och SN-rang, med lika vikt för samtliga tre delrangordningar. För att delmåttens ska vara jämförbara beräknas rangordningarna inom det gemensamma analysurvalet. Det innebär att SN-rangordningen utgår från Svenskt Näringslivs publicerade totalranking, men räknas om bland de 209 kommuner som också har MBU-index och RA. Medelrangen beräknas därefter som det aritmetiska medelvärdet av kommunens tre delrangordningar.

Tabell 7 visar att den samlade toppen består av kommuner som placerar sig högt på flera mått samtidigt. Trosa, Höganäs och Täby har starka placeringar i samtliga tre delrangordningar. Nacka och Vellinge ligger också högt sammantaget, men med något mer ojämna profiler. På motsvarande sätt består botten av kommuner som placerar sig svagt på flera mått samtidigt. Hällefors har låg placering på samtliga tre delmått. Flen har mycket låg MBU-rang och RA-rang, medan Norberg har sin svagaste placering i SN-rankingen.

Medelrangen ska inte tolkas som en slutlig bedömning av vilken kommun som är bäst eller sämst. Den visar endast vad som händer när tre olika rangordningar läggs samman med lika vikt. Resultatet är enkelt att förstå, men enkelheten är också begränsningen. En mer

utvecklad analys skulle kunna omfatta fler indikatorer, fler externa rankingar och tydligare prövning av hur olika viktmodeller påverkar resultatet. Då blir frågan inte bara vilken kommun som placerar sig högt, utan också vilka antaganden om kommunal kvalitet som rangordningarna bygger på.

Tabell 7

Topp-5 och botten-5 efter medelrang baserad på MBU-rang, RA-rang och SN-rang

Grupp	Placering	Kommun	Medelrang	MBU-rang	RA-rang	SN-rang
Topp	1	Trosa	5,2	8,5	3,0	4,0
Topp	2	Höganäs	5,3	3,0	12,0	1,0
Topp	3	Täby	5,7	7,0	5,0	5,0
Topp	4	Nacka	15,7	11,0	21,0	15,0
Topp	5	Vellinge	16,7	2,0	37,0	11,0
Botten	209	Hällefors	204,7	207,0	204,0	203,0
Botten	208	Flen	195,0	208,0	207,0	170,0
Botten	207	Bräcke	193,7	204,0	191,0	186,0
Botten	206	Norberg	192,7	171,0	198,0	209,0
Botten	205	Botkyrka	189,5	196,5	192,0	180,0

Not. N = 209. Lägre rangtal anger bättre placering. MBU-rang bygger på MBU-index. RA-rang bygger på relativ attraktivitet. SN-rang bygger på Svenskt Näringslivs totalranking 2026, omräknad till rang inom det gemensamma analysurvalet. Medelrang är medelvärdet av de tre delrangordningarna.

Rörlighet och stabilitet

Relativ attraktivitet visar om kommunen sammantaget vinner eller förlorar invånare genom flyttningar. Måttet säger däremot inte hur stor den underliggande flyttaktiviteten är. Därför kompletteras RA med relativ rörlighet, RR, som mäter summan av relativ inflyttning och relativ utflyttning.

Skillnaden mellan kommunerna är stor. I materialet har Sundbyberg högst relativ rörlighet, med RR = 26,31 procent. Därefter följer Solna, Burlöv, Huddinge och Upplands-Bro. Lägst RR har Örnsköldsvik, med RR = 5,20 procent. Därefter följer Årjäng, Arvika, Piteå och Skellefteå. Det är alltså inte bara flyttbalansen som varierar mellan kommunerna, utan också den relativa flyttomsättningen.

Detta har betydelse för tolkningen av RA. En kommun med nära noll i RA kan vara stabil därför att få flyttar in och få flyttar ut. En annan kommun kan ha samma netto därför att

många flyttar in och ungefär lika många flyttar ut. Nettoeffekten blir likartad, men kommunerna fungerar inte på samma sätt.

Låg rörlighet kan därför tolkas som stabilitet eller tröghet, beroende på sammanhang. Hög rörlighet kan tolkas som dynamik eller omsättning. RA visar flyttbalansen. RR visar hur mycket rörelse som ligger bakom balansen. Det är inte samma sak. Även om nettot ibland försöker få det att se så ut.

Tolkning

Analysen visar sammantaget att medborgarnas bedömning av kommunen har samband med senare flyttmönster, men sambandet är selektivt. MBU-index samvarierar tydligast med relativ attraktivitet, RA, det vill säga flyttnettot i relation till befolkningen. Sambandet är svagare eller obefintligt när flyttmönstren delas upp i relativ inflyttning, relativ utflyttning och samlad rörlighet.

Det betyder att kommuner med högre MBU-index inte generellt har högre flyttaktivitet. De tenderar däremot att ha en mer gynnsam balans mellan inflyttning och utflyttning. Det är alltså inte mängden rörelse som främst samvarierar med medborgaromdömena, utan riktningen i nettot. Detta är en begränsad iakttagelse, men ingen oviktig sådan.

Attraktivitet bör därför inte förstås som en enda sak. En kommun kan vara attraktiv genom att många flyttar dit, genom att få flyttar därifrån eller genom att nettot blir positivt av båda skälen samtidigt. Den kan också ha hög omsättning utan att nettot blir särskilt positivt. RA visar balansen. RI och RU visar flödena bakom balansen. RR visar hur mycket rörelse som finns i systemet. Dessa mått bör hållas isär. Ett netto säger nettot.

Sambandet mellan MBU-index och RA kvarstår även när kommunstorlek kontrolleras. Det talar för att sambandet inte enbart beror på att stora och små kommuner har olika strukturella förutsättningar. Samtidigt har kommunstorlek betydelse. Det är väntat. Stora och små kommuner har olika arbetsmarknader, bostadsmarknader och flyttodynamik. Det är sällan en kommun är stor eller liten utan att detta får följder.

Kommunprofilerna visar samtidigt varför sambandet inte bör tolkas mekaniskt. Vissa kommuner har både högt MBU-index och hög RA. Andra har lågt MBU-index och låg RA. Där pekar måtten åt samma håll. De mest intressanta fallen finns där måtten skiljer sig åt: kommuner med goda medborgaromdömen men svagare flyttbalans, och kommuner med svagare medborgaromdömen men starkare flyttbalans. Det är inte motsägelser. Det är olika observationer.

Jämförelsen med Svenskt Näringslivs ranking visar på samma sätt att olika kommunmått delvis överlappar, men inte är utbytbara. MBU-index fångar befintliga invånares bedömningar. RA fångar observerad flyttbalans. SN-rankingen fångar ett externt bedömningssystem med fokus på företagsklimat. När måtten pekar åt samma håll stärks bilden av ett

gemensamt mönster. När de pekar åt olika håll tydliggörs att kommunen inte är samma objekt i alla mätsystem.

Medelrangen ska därför förstås som ett deskriptivt jämförelsemått, inte som en slutlig rangordning av kommunal kvalitet. Den visar vad som händer när tre rangordningar läggs samman med lika vikt. Det är enkelt. Det är också begränsningen. En annan uppsättning mått eller en annan viktmodell skulle kunna ge en annan rangordning. Då är det inte bara resultatet som ändras, utan också den underförstådda definitionen av vad en bra kommun är.

Den övergripande tolkningen är att medborgarnas subjektiva bedömningar innehåller information om senare flyttbalans, men att informationen är partiell. MBU-index är inte ett direkt mått på kommunens objektiva kvalitet. RA är inte ett fullständigt mått på attraktivitet. SN-rankingen är inte ett facit. Tillsammans ger måtten däremot en mer nyanserad bild än de gör var för sig.

Resultaten ger inte stöd för kausala slutsatser om att högre MBU-index orsakar bättre flyttbalans. Analysen visar däremot att kommuner som bedöms mer positivt av sina invånare också tenderar att ha mer gynnsam relativ flyttbalans under den efterföljande perioden. Det är en begränsad slutsats. Just därför är den sannolikt användbar.

Slutsatser

Analysen kan slutligen sammanfattas i några enkla rörelselagar² för kommunal attraktivitet. Det är inte fysik. Det är kommunal befolkningsdynamik. Skillnaden bör inte överdrivas.

Tröghetslagen innebär att kommunbefolkningar inte rör sig hur som helst. Många kommuner har låg relativ rörlighet. Där förändras flyttbalansen långsamt, inte därför att ingenting betyder något, utan därför att få flyttar in och få flyttar ut. Stabilitet kan vara en styrka. Den kan också vara tröghet.

Accelerationslagen innebär att förändrad flyttbalans kräver förändrade villkor. En kommun får inte högre relativ attraktivitet genom att benämna sig attraktiv. Något måste ändras i de förhållanden som påverkar inflyttning, utflyttning eller båda. Annars fortsätter kommunen i huvudsak i sin tidigare bana.

Lagen om reciprok verkan innebär att flyttning är relationell. En kommuns inflyttning är i normalfallet någon annan kommuns utflyttning. Kommunal attraktivitet är därför inte bara en egenskap hos den enskilda kommunen, utan också ett resultat av jämförelser mellan kommuner. Man kan vara attraktiv därför att man är bra. Man kan också vara attraktiv därför att alternativen är sämre.

---

² Jfr Newton.

Gravitationslagen innebär att flyttströmmar påverkas av kommunernas massa, funktioner och avstånd. Större kommuner och kommuner med bredare arbetsmarknad, utbildning, bostadsutbud och service har andra förutsättningar än mindre kommuner. Därför behöver kommunstorlek beaktas. Det visade sig också spela roll. Detta är inte överraskande. Det är därför variabeln finns med.

Nettolagen innebär att balans och rörelse inte är samma sak. RA visar om kommunen vinner eller förlorar invånare genom flyttningar. RR visar hur mycket rörelse som ligger bakom detta netto. Två kommuner kan ha samma RA, men helt olika flyttynamik. Det bör inte betraktas som samma sak bara för att differensen råkar bli likartad.

Observationslagen innebär att det är värdefullt att jämföra vad människor säger med vad människor gör. MBU-index visar hur kommunen bedöms av befintliga invånare. Flyttmönstren visar hur människor rör sig. SN-rankingen tillför ett externt bedömningssystem med annan inriktning. Måtten sammanfaller delvis, men inte fullständigt. Det är därför de tillsammans är intressanta.

Den samlade slutsatsen är att medborgarnas bedömningar innehåller information som är kopplad till senare flyttbalans. Kommuner med högre MBU-index tenderar att ha mer gynnsam relativ attraktivitet under den efterföljande perioden. Sambandet kvarstår när kommunstorlek beaktas. Det är inte ett kausalt bevis. Men det är ett empiriskt samband.

Analysen visar också att *attraktivitet* inte bör reduceras till ett enskilt mått. Nöjdhet, inflyttning, utflyttning, nettoflyttning, rörlighet och externa rankingar fångar olika aspekter av kommunen. När de pekar åt samma håll blir bilden tydligare. När de pekar åt olika håll blir analysen mer intressant.

Det kan därför vara klokt att inte nöja sig med att fråga om en kommun uppfattas som attraktiv. Man kan också kontrollera om människor beter sig som om den faktiskt är det. En sådan jämförelse kan mycket väl visa att frågan om vad som är en bra kommun inte har ett entydigt empiriskt svar.

Referenser

SCB. (u.å.). *Medborgarundersökningen*. Statistikdatabasen. Statistikmyndigheten SCB.

SCB. (u.å.). *Befolkningsstatistik: Medelfolkmängd samt flyttningar efter region och år*. Statistikdatabasen. Statistikmyndigheten SCB.

Svenskt Näringsliv. (2026). *Lokalt företagsklimat: Ranking och enkätresultat 2026*. Svenskt Näringsliv.